ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղր. է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս վճարուած լրագրաց ճանբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Ղալաթիա Սանտըքճըլար Ճատտէսի թիւ [illegible] խան, Մասիսի գրասենեակ։
[illegible] տեղք չվճարուած նամակներ։
[illegible] Նամակ, յղուած, [illegible] ուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հեռագրական լուրերն անկարեւոր են։ Անգղիական նաւատորմին Մալթայէն մեկնելուն վրայ մինչեւ մեր գրած վայրկեանը լուր մը չկար։ Եւրոպիոյ մէջ ընդհանրապէս Անգղիոյ առաջարկութիւնն համակրութեամբ կ'ընդունուի, և միայն Ռուսական թերթերն անոր դէմ յօդուածներ կը գրեն։ Փարիզի մէջ դիտողութիւն կը լինէր թէ Անգղիական նաւատորմը չկրնար Դարդանելի նեղուցէն անցնիլ առանց տէրութեանց հաւանութիւնն ստանալու՝ ըստ դաշնադրութեանց։

Գ. Վատինկթօն Հելլենական խնդիրն և Օսմանեան ելեւմտից կարգադրութիւնը ձեռք առնուլ կ'ուզէ եղեր այս առթիւ։ Իսկ Աւստրիա բոլորովին Անգղիոյ համամիտ է, և կարծողներ կան թէ նա ալ Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառաց բարենորոգման համար ճնշում 'ի գործ պիտի դնէ, ինչպէս Անգղիա Ասիական Թուրքիոյ համար։

Թայմզ լրագիրն, որ գրեթէ ամեն օր այս խնդրոյն վրայ յօդուածներ կը գրէ, կ'ըսէ թէ նաւատորմին Վուրլա երթալն և Սըր Հէնրի Լէյարտի Օսմանեան կառավարութեան հետ իւր հաղորդակցութեանց մէջ գործածած լեզուն կը հաստատեն թէ Անգլօ-Օսմանեան պայմանադրութիւնը մեռեալ տառ մը չէ։ Անգղիական նախարարութեան քաղաքական հակառակորդք տասն և հինգ ամսէ ի վեր իրենց բոլոր զօրութեամբ կը հեգնէին յիշեալ պայմանադրութիւնը։ Փոքր Ասիոյ ժողովրդոց տրուած խոստումները չէին գործադրուած, և նիւթոս ուխտադրժութեան ապացոյց մը միայն կը մնար. պայմանադրութիւնը չգործադրելուն պատճառաւ լորտ Պիքոնսֆիլտի կառավարութիւնը դաւաճան, վատ և ակար կ'անուանէր։ Գուցէ այժմ ընդդիմադիրք միեւնոյն սաստկութեամբ քննադատեն նախարարութիւնն երբ գործել կ'սկսի, և ըսեն թէ յանդուգն ձեռնարկութեան մը մէջ նետուած է։ Բայց նախարարութիւնը պայմանադրութիւնը բարձի թողի չէր ըրած. հաշտութեան կնքուելէն անմիջապէս ետքը Թուրքիոյ քաղաքագիտաց ժամանակ խնդրելու պահանջն իրաւացի էր։ Կը յուսացուէր որ Խայրէտտին փաշայի նախարարութիւնը գոնէ կիսով չափ բարենորոգում ի գործ պիտի դնէր. սակայն այս ակնկալութիւնն ևս ի դերեւ ելաւ և գործն անատհման կերպիւ յետաձգուեցաւ։ Վերջին փոփոխութիւնն Անգղիոյ պահանջած բարենորոգմանց աննպաստ դատուեցաւ. վերջապէս Սըր Լէյարտի հրահանգ տրուեցաւ որ եթէ ոչ խիստ՝ գոնէ ազդու կերպիւ խօսի։ Ըստ Թայմզի, ասկէ անդին անցնելու հարկ չկայ. քանզի կը յուսայ թէ փաշաներն, որոց առեւր է բարենորոգումը, պիտի զիջում ընեն առանց դիմադրութեան, երբ տեսնեն որ Անգղիական կառավարութիւնը վճռական կերպիւ իւր նպատակին հասնիլ կուզէ, ըստ դաշնադրութեան։

Մեք Թայմզի չափ յուսահատ չեմք կրնար լինիլ։ Ենթադրելով թէ Անգղիական նաւատորմը մինչեւ Վուրլա գայ, — քանզի նեղուցէն անցնելու համար Եւրոպական տէրութեանց և Ռուսիոյ հաւանութիւնը պէտք է, ինչպէս արդէն ըսինք, — այնպիսի նաւային ցոյց մը կրնա՞յ արդեօք Անգղիոյ դիւանագիտութիւնն ի գործ դնել, Ասոր մեր խելքը չ'հասնիր։ Անգղիա սոսկ նաւատորմի շարժում մը պիտի ընէ Միջերկրականի մէջ. և Փոքր Ասիա, որոյ խեղճ, հարստահարեալ և անբարեկարգ վիճակն արդէն յայտնի է, պիտի կերպարանափոխի Հօրնպի ծովակալին զօրաւոր շունչովը։ Ներելի է մեզ չ'հաւատալ այսպիսի հրաշքի մը, երբ մեր աչքին առջեւ ունիմք Ռուսիոյ օրինակը։ Ռուսիա ալ բարենորոգումներ կը պահանջէր, բայց մինչեւ որ մեծ պատերազմ մ'և ահագին զոհողութիւններ չըրաւ, չկրցաւ իւր նպատակին հասնիլ։

Թայմզ կը յուսայ սակայն թէ համոզողական խօսքեր և Թուրքիոյ համար բարենորոգմանց փրկարարութիւնը բաւական են զանոնք գործադրել տալու։ Բայց ասոնց օրինակըն ու հետեւանքը դժբաղդաբար խիստ շատ անգամ տեսնուած է։ Անգղիական թերթը կ'սպառնայ միանգամայն որ եթէ յունիս 4ի պայմանադրութեամբ խոստացեալ բարենորոգմունք անգործ մնան, Անգղիա ազատած կը լինի Փոքր Ասիոյ ամբողջութիւնը պաշտպանելու համար տուած հանդիսաւոր խոստումէն։ Բայց արդէն Թուրք լրագիրները՝ անցեալ պատերազմին ժամանակ Անգղիոյ կողմէն զինուորական օգնութիւն մը չորուելն առիթ բռնելով՝ այսուհետեւ ալ Անգղիայէն օգնութիւն չեն սպասեր, և անոր դէմ յարձակումներ կ'ընեն։

Վերջապէս Անգղիական թերթը կը յուսայ թէ Բրիտանական կառավարութիւնն իւր [illegible] պիտի յաղթէ փաշաներուն [illegible]։ Կը մնայ տեսնել թէ այս [illegible] առանց գործնական միջոցներու ինչպէս պիտի յաջողի։ Այս գաղտնիքն՝ ապագան կրնայ թերեւս 'ի վեր հանել, և ըստ մեզ՝ պէտք է փորձառութեան սպասել,

ԱՆԳԼՕ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Տէյլի Նիւզ լրագիրը Նոյ. 4 թիւ թերթին մէջ Անգղիական նաւատորմին և Սըր Հէնրի Լէյարտի ազդու ընթացից նկատմամբ ելած լուրերն յիշելէ ետեւ՝ հետեւեալ հեգնական խորհրդածութիւնները կընէ.

"Եթէ իրաց վիճակը պատմուածին պէս է, նոր ընթացք մը կը լինի այս տ'նպիսի կառավարութեան մը կողմէ, որ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ քրիստոնեայ ժողովրդեան կրած հարստահարութեանց համար բնաւ հոգ չէր ըրած, բայց խիստ մեծ հաճութիւն կը ցուցնէր Սուլթանին վեհապետական իրաւանց հարկ եղած յարգանաց մասին։ Եթէ իրապէս այդպիսի լեզու մը գործածուած է, բոլորովին նոր ձեւ մը կը լինի անգղիական կառավարութեան Արեւելեան աշխարհավարութեանը մէջ, և անոր ասկէ առջի աշխարհավարութեան գլխաւոր սկզբանց միայն լքումը կը նշանակէ։ Եթէ կայ բան մը, որոյ վրայ Անգղիոյ նախարարք ամենէն աւելի պնդած են, այն ալ սա է թէ պէտք չէ բռնական միջոցներ գործածել Թուրքիոյ վրայ։ Բնաւ չէին հոգնիր յայտարարելով թէ Օսմանեան կառավարութեան անկախութիւնը պէտք է յարգել։ Կը խնդրէին մեզնէ որ հիանալով դիտեմք այն դառող խրոխտութիւնն, որով Թուրք պաշտօնատարք կը մերժէին ոչ—բարեկամական ճնշումն, որ ազդեցիկ լինելու համար բարեկամական պէտք էր լինել, ըստ անգղիական նախարարաց։ Երբ հարցումն եղաւ իրենց թէ Փոքր-Ասիոյ մէջ բարենորոգմանց գործադրութեան համար ինչ երաշխաւորութիւն ունէին, չկրցին բացորոշ պատասխան մը տալ, բայց հաստատ յոյս յայտնեցին թէ իրենց համոզի՛չ զօրութեան առջեւ ամեն դժուարութիւնք պիտի անհետանան։ Փոքր-Ասիոյ գեղեցիկ գաւառաց մէջ խաղաղութիւն և զարգացում պիտի վերահաստատուէին գրեթէ մոգական գաւազանաւ մը, առանց ֆարթինկ մը ծախք լինելու Անգղիոյ կողմէն։ Ձեռք բերուելիք արդիւնքն որչափ մեծ և գեղեցիկ, գործածուելիք միջոցներն ալ այնչափ խնայողական պիտի լինէին։ Ամենայն ինչ պիտի կատարուէր մեր դեսպանին իմաստուն խորհուրդներովն և համոզիչ պերճախօսութեամբն։ Անգղիոյ նախարարք վստահ էին որ Սուլթանն և անոր խորհրդականները Սըր Լէյարտի խորհուրդները մերժելու չափ անխելք չէին կրնար լինիլ։

"Բայց այժմ, կը շարունակէ ազատական լրագիրը, վերջին տասն և հինգ ամսոյ եղելութիւնները մինչեւ իսկ լորտ Սալիսպըրին համոզած են թէ իւր վստահութիւնն անտեղի էր, և խիստ հաւանական է որ վեհ. Թագուհւոյն նախարարները նոր ընթացքի մը հետեւիլ որոշած լինին։ Երբ խորհրդարանը նիստ չըներ, նոքա ազատութիւն ունին այսպիսի որոշումներ ընել. և երբ խորհրդարանը գումարի, անհաւանական չէ որ Անգլօ-Թուրք պայմանագիրը մինչեւ ցարդ պատող անստուգութեան ու գաղտնեաց վրայ նոր բան մ'երեւան ելնէ։"

Հոս Տէյլի Նիւզ ելմտական նախարար Սըր Սթաֆֆօրտ Նօրթքօթի խորհրդարանին մէջ ըրած այն խոստումը կը յիշէ թէ կառավարութիւնն Անգլօ—Թուրք պայմանագրին գործադրութեան համար ինչ որ ալ որոշէ, դրամի ծախք պատճառող բան մը չպիտի ընէ առանց խորհրդարանին հաւանութեան, և կը հարցընէ թէ նախարարութեան նոր ընթացքն ինչպէս պիտի համաձայնի այս խոստման հետ՝ քանի որ բան մը չկրնար լինիլ առանց դրամի։

"Տարակոյս չունիմք որ, կըսէ, նախարարութիւնը Փոքր Ասիոյ վարչութիւնն իւր վրայ առնուլ չպիտի ուզէ այժմ, ինչպէս որ մինչեւ ցարդ չուզեց։ Կրնայ զօրութիւն գործածելու սպառնալիք ընել միայն ստիպելու համար Սուլթանն որ պաշտօնի անցունէ այն մարդիկն և գործածէ այն միջոցները զորս Անգղիա անհրաժեշտ կը համարի զեղծմանց բարձման և բարեկարգութեան վերահաստատման համար։ Երբ Սըր Հէնրի Տրըմմօնտ Ուօլֆ Թուրքիայէն վերադարձաւ, իւր հետ սա զօրաւոր համոզումը բերաւ թէ Օսմանեան յոռի վարչութեան իբրեւ միակ դարման՝ ապակեդրոնացման դրութիւնը պէտք է գործադրել Թուրքիոյ մէջ։ Կ. Պոլսոյ մէջ տիրող պաշտօնատարութիւնը գաւառաց տեղական վարչութեան բոլոր մեքենայն իւր ձեռքն առած է։ Այլեւայլ պաշտօնատանց անձինքը Սուլթանին նախարարաց կողմանէ կ'անուանին, և հարկ չկայ ըսելու թէ իրենց կարողութեան համար չեն ընտրուած։ Անցեալ դեկտ. ամսոյ մէջ Միտհաթ փաշային Սուրիոյ կուսակալ անուանելէն ի վեր՝ շարունակ վէճ մը կայ իւր և Կ. Պոլսոյ իշխանութեանց միջեւ, յորոյ 'ի դուր խնդրած է որ իւր նահանգին պաշտօնատարաց վրայ ունեցած իշխանութիւնն ընդարձակի։ Ծրագիր մը պատրաստեց, որով Սուրիոյ հասոյթը պիտի կրկնապատ-

կուէր, բայց ըստ որում այդ ծրագիրը Կ. Պոլսոյ մէջ իշխանութիւն ունեցող փաշայից գաղտնի եկամուտներուն վնաս պիտի տար, զայն գործադրելու թոյլտուութիւն չեղաւ իրեն: Տարակոյս չկայ թէ պարկեշտ և կարող տեղական կառավարչաց կողմանէ շատ բան կրնայ լինիլ արդիւնաւորելի զեղծումները բարենորոգելու համար, և հաւանական է որ Սըր Հէնրի Լէյըրտի վերջնագրին ալ այդպիսի կառավարչաց՝ ինչպէս նաև անոնց պաշտօնը կատարելու եղանակին վրայ հսկողութիւն ընելու համար փոխանորդութեան արժանի տեսչաց անուանումէն զատ ուրիշ նպատակ չունի:»

Տէյլի Նիւզ այս կարծիքը կը յայտնէ որ եթէ Անգղիական կառավարութիւնն այդ նպատակին հասնելու համար բռնական միջոց գործածէ, ո՛չ միայն իւր հին աշխարհավարութիւնը չպիտի կրնայ արդարացընել, այլ և թերևս միջազգային շփոթութեանց պատճառ պիտի տայ: Բայց եթէ, կըսէ, այդպիսի շփոթութիւնք չծագին իսկ, լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութիւնն իրաւունք չունի առանց խորհրդարանին հաւանութեան՝ երկիրն այդպիսի ձեռնարկներու մէջ մղել:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 14 Նոյ.

Թայմզ լրագիրը Թուրքիոյ և Անգղիոյ յարաբերութեանց վրայ խորհրդածելով կըսէ. «Եթէ Թուրքիա Ռուսիոյ հետ դաշնակցութիւն մը կնքէ, Անգղիա Թուրքիոյ նկատմամբ իւր ամեն պարտաւորութիւններէն ազատ պիտի լինի:»

Տէյլի Թէլէկրաֆ լրագիրը կըսէ թէ Փոքր Ասիա ո՛չ միայն Թուրքիոյ շահուն համար պէտք է պաշտպանուի, այլ մանաւանդ Անգղիոյ շահուն համար: Ռուսական բանակ մ'այսօր դիւրաւ կրնայ Փոքր Ասիոյ մէջ յառաջանալ, Հնդկաստանի ճանբան կտրել և Անգղիոյ շահուց սպառնալ:

Լոնտրա 15 Նոյ.

Թայմզ իւր այս առաւօտեան թերթոյն մէջ կը ծանուցանէ թէ Անգղիական նաւատորմին դէպ Արևելք երթալու հրաման չէ տրուած, սակայն նաւատորմն առաջին հրամանին վրայ ճանբայ ելնելու պատրաստ է: Նոյն լրագիրը կըսէ թէ Սըր Հէնրի Լէյըրտ Փոքր Ասիոյ մէջ մի միայն Անգղիացիներ գործածելու առաջարկութիւն չէ ըրած երբէք:

Լոնտրա 15 Նոյ.

Սիմլայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռօպէրթս զօրավարն ընդհանուր ներում շնորհեր է այն Աֆղանաց՝ որք Անգղիական զօրաց դիմադրութիւն ըրին, բայց այս պայմանաւ որ զէնքերնին յանձնեն:

Վիէննա 14 Նոյ.

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ յառաջիկայ տարւոյն պատերազմական ելմըտացոյցը Պօսնիական խել մը գնդաց կազմութեան համար վարկ մը պիտի պարունակէ: Այս գունդերը մի միայն Պօսնիոյ և Հէրսէքի բնիկներէն պիտի բաղկանան առանց կրօնի խտրութեան, և անոնց սպաները Խրուաթ գնդոց ըսպայից մէջէն պիտի ընտրուին: Այս գունդերը կազմուելէ յետոյ Հունգարիոյ մէջ պահպանութիւն պիտի ընեն, և Հունգարական գունդեր ալ Պօսնա և Հէրսէք պիտի դրուին:

Յառաջիկայ 1880 տարւոյն համար Պօսնիոյ և Հէրսէքի յատուկ եղող ելմըտացոյցն Երեսփոխանական ժողովին ներկայացաւ: Պօսնիոյ և Հէրսէքի հասոյթներըն եօթն միլիոն ֆիօրին (700,000 Անգղ. ոսկի) և ծախքերը վեց միլիոն ֆիօրին (600,000 Անգղ. ոսկի) հաշուած են, և հետևաբար կոր հաշուով մէկ միլիոն ֆիօրինի (100,000 Անգղ. ոսկւոյ) յաւելուած մը կայ: Ծախուց մէջ խել մ'օգտակար շինութիւնք, ինչպէս նաև ընդհանուր կալուածագրութիւնք նըշանակեալ են: Հետևաբար, այդ երկու գաւառաց ծախքերն այժմէն կը գոցուին անոնց հասոյթով:

Փարիզ 15 Նոյ.

Նախարարաց խորհրդին երէկուան նստին մէջ Պ. Վատինկթօն յայտարարեց թէ Արևելից մէջ լուծելու դժուարութիւնն . . . հակառակութիւնն հաշտեցընել էր, բայց վախնալու որ և է շփոթութիւն չկար:

(Այս հեռագիրը պակաս է:)

Այս [illegible] հեռագիր

Պէրլին 16 Նոյ.

Ռուսիոյ գահաժառանգ կայսրորդին և իւր լծակիցը Պէրլին հասան:

Հռոմ 16 Նոյ.

Վատիկան Վիէննայի Պապական նուիրակին հրահանգ ղրկեց, որպէս զի Կ. Պոլսոյ Աւստրիական դեսպանին միջնորդութեամբ Վատիկանի և Բ. Դրան միջև բանակցութիւնք սկսին՝ Թուրքիոյ մէջ Պապական նոր պատրիարքի մ'անուանման համար:

Նիշ 16 Նոյ.

Սերպիոյ ժողովներն այսօր բացուեցան իշխանին մէկ ճառովը, յորում իշխանը Սերպիոյ բրած յառաջդիմութիւններն յիշելէ ետև, որոյ անկախութիւնը տէրութեանց կողմանէ ճանչուած է, կըսէ թէ դրացի պետութեանց հետ Սերպիոյ յարաբերութիւնները լաւ վիճակի մէջ են, և թէ նոր սահմանագլուխն օգտակար է երկրին համար: Իշխանը կը ծանուցանէ թէ ազգային Պանքայի մը հաստատութեան համար հրամանագիր ելած է, և թէ կառավարութիւնն երկաթուղեաց վերաբերեալ ծրագրերը կը քննէ:

Լոնտրա 13 Նոյ.

Օսմ. Քօնս.		10 7/8
փոխ.	1866	14 1/2
»	1895	14 1/8
»	1871	56
»	1872	21
»	1873	12 1/4
»	Եգիպտ.	74 7/8
Անգղ. Քօնս		97 15/16

Փարիզ 16 Նոյ.

Օսմ. Քօնս.			10,95
Գաղղ. Քօնս.	5 0/0		8,080
»	»	» Նոր	82,50
»	»	5 0/0	114,60

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ներքին գործոց Նախարարութեան կողմանէ ելած պաշտօնական ծանուցում մը, զոր Թուրք լրագիրք այսօր կը հրատարակեն, կը յայտնէ թէ Եւրոպական և Ասիական գաւառաց՝ ինչպէս նաև պաշտօնատանց վերաբերեալ բարենորոգմանց նկատմամբ Նախարարութեան տուած որոշումները վեհ. Սուլթանէն վաւերացած լինելով, ի մօտոյ անոնց գործադրութեան պիտի սկսուի, և նախարարաց պատասխանատուութեան և ուրիշ կարևոր նիւթոց վերաբերեալ օրէնքներն ալ ի մօտոյ պիտի հրատարակին:

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Լօպանօֆ իշխանն յառաջիկայ հինգշաբթի օրը Բեդրպուրկ կերթայ: Դեսպանատան խորհրդական Պ. Օնու տեղապահութիւն պիտի ընէ:

Արևելեան Ռումէլիի ընդհանուր կառավարիչ Ալէքօ փաշան շաբաթ օրը գլուխը ֆէս դնելով Բ. Դուռը գնաց, և առաջին նախարարին և Մահմուտ Նէտիմ փաշային հետ տեսակցեցաւ:

Բ. Դրան Ամէտիի դիւանին անդամ Մահմուտ պէյ վսեմ. Աբրահամ փաշային տեղ Եգիպտոսի գործակատար անուանեցաւ Բ. Դրան քով՝ Խըտիւի առաջին աստիճանաւ:

Նօվօյէ Վրէմիա Ռուսական լրագրին Կ. Պոլսոյ թղթակիցն իւր վերջին հեռագրերէն միոյն մէջ այս լուրը կուտայ թէ Անգղիական ընկերութիւն մ'Աբրահամ փաշային Պէյքօզ ունեցած մեծ կալուածը վարձու բռնած է, և թէ հոն մեքենաներ և ուրիշ հաստատութիւններ պիտի հիմնէ, և կաւելցնէ թէ «Այս կալուածն, որ մէկ կողմէն Վոսփորի և միւս կողմէն Սև ծովու վրայ կը նայի, չքնաղ դիրք մը կընծայէ:» Բեդրպուրկի Ռուսական Կոլէթ լրագիրը Նօվօյէ Վրէմիայի այս լուրին մէկ սխալն ուղղելով, սա հետաքրքրական տողերը կը գրէ:

«Յիշեալ կալուածը Վոսփորի Ասիական եզերքին ճիշդ մէջ տեղը գըտնուելուն պատճառաւ չկրնար Սև ծովու վրայ նայիլ: Բայց եթէ այս սխալը ռազմագիտական տեսակէտով Անգղիացւոց հոն հաստատուելուն կարևորութիւնը կընուազեցնէ, քաղաքական տեսակէտով այդ կարևորութիւնը բնաւ չնուազեցներ:» Հետևաբար այս մանուոր պարագային յինելով թէ այն ժամանակ Սև ծովու մուտքը բոլորովին Անգղիացւոց ձեռք յանձնուած կը լինի, Ռուսական լրագիրը կըյուսայ՝ որ եթէ այս լուրն հաստատուի, Ռուսիա ալ իւր կողմէն պէտք եղած միջոցները ձեռք պիտի առնու:

Ճիպրալթարի Անգղիական եպիսկոպոսն, որ անգղիական դեսպանատունն իջած էր, և այժմ Պիզանդի օթեւանը կը բնակի, ի մօտոյ Փիլիպէ պիտի երթայ Պուլղարաց Եկզարքին այցելութիւն տալու:

Ինչպէս յայտնի է, Ալէքօ փաշան, որ տարին երկու անգամ Կ. Պօլիս պէտք է գայ իւր կառավարած նահանգին մէջ գործոց վիճակին նկատմամբ Կայսերական կառավարութեան տեղեկութիւն տալու, Բ. Դրան այս մասին ըրած հրաւէրն ընդունելով մայրաքաղաքս եկած էր: Թուրք լրագիրք սուտ կը հանեն այն լուրը թէ Ալէքօ փաշան վաղը Փիլիպէ պիտի վերադառնայ. որովհետև կըսեն թէ շատ կէտերու վրայ տեղեկութիւնք և ապահովութիւն պիտի առնուի իրմէ:

Վէրթայմի զրահաւոր արկղերուն ամրութեան փորձն ուրբաթ օրը կէս օրէն յետոյ Քօնքօրտիայի թատրոնին մէջ կատարեցաւ: Խուռն բազմութիւն ներկայ էր և ոստիկանութեան Նախարար Հաֆըզ փաշան, Բերայի կառավարիչն, ուրիշ քանի մը պաշտօնատարք, ինչպէս նաև այս փորձին հսկելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը ներկայ կը գտնուէին:

Ինչպէս արդէն ըսինք, արկղին մէջ երեք հազար ֆրանք դրուած էր, որ բացողին կամ կոտրողին պիտի տրուէր: Երեք մեքենագործք յանձնառու եղած էին և մուրճերով, գչիրներով, երկաթի ձողերով և ուրիշ գործիքներով արկղը կոտրելու ձեռք զարկին, և քանի մը գամեր, ինչպէս նաև երկաթէ երկու շրջանակ կոտրելով հանեցին, բայց արկղը կրկնակ լինելուն՝ առաջնոյն խուփը միայն քիչ մը վեր կրցին հանել. բայց ասկէ աւելի բան մը չըկրցին ընել:

Այսպէս մէկ ու կէս ժամ անցնելէ ետև՝ ուրիշ երեք մեքենագործք ալ գործի սկսան՝ այն պայմանաւ որ եթէ յաջողին սնտուկը կոտրել, մէջի 3,000 ֆրանքը վեց մեքենագործաց միջև բաժնուի:

Վեց մեքենագործք գարեջուր խըմելով ոգևորուելէ ետև աւելի սաստկութեամբ զարնել սկսան արկղին զըրահին, որ սակայն բան մը չէր զգար: փորձի համար տրուած պայմանաժամին, որ երեք ժամէր, լրանալէ ետև՝ մեքենագործք գործէ քաշուեցան, և Պ. Վէրթայմի գործակատարն հանդիսականաց մէջէն քիմիական գործողութեամբ կամ կրակով և կամ ուրիշ միջոցներով արկղը կոտրել յանձն առնողներուն հրաւէր կարդաց, բայց ոչ ոք պատասխանեց այս հրաւէրին: Արկղին զրահին դիմացկունութեան վրայ ուրիշ նպաստաւոր փորձեր ալ եղան, և յանձնախումբը նիստը փակելու վրայ էր, երբ Հայազգի մ'երևան գալով յայտարարեց թէ ինք կրնայ արկղը բանալ՝ եթէ կէս ժամ՝ միջոց տրուի իրեն: Բայց Պ. Վէրթայմի գործակատարն և յանձնախումբը մերժեցին այս առաջարկը, թէև հանդիսականք կը պահանջէին որ թոյլտուութիւն լինի Հային՝ իւր հնարագիտութեան փորձ տալու: Յանձնախումբը Պ. Վէրթայմի նպաստաւոր տեղեկագիր մը շինեց:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԵՕՀԱՄԸ ՈՍՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		11.27
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12,26
Կէս օրին		12, 2
Ռումելիի երկաթուղի	Ֆր.	36 50
Թղթադրամ	մր.	800

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ
2 Նոյեմբեր

Օսմ. Չէնէրալի բաժ.		Անգ. մր.	4, 2
» փոխանակութեան		»	3, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային		»	5,15
Քրէտի Ճէնէրալ		»	4,
փոխ.	1863	Ֆր.	—
»	1865	»	67
»	1869	»	65
»	1872	»	20 3/4
»	1873	»	61
Թրամուայ		Օսմ. մր.	47 14

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
2 Նոյեմբեր

Անգղ. մր.	դրշ.	109 30
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 10
Իմբերիալ Ռուս	»	89 10
Դըրըմից	»	51 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 27
Չինգոց »	»	18
Մեթալիք		18
Պղինձ	»	335

ԱԶԴԱՑԻՆ

Կարսէն Եւրոպական լրագրաց քաշուած վերջին հեռագրերուն նայելով՝ Էջմիածնի Ս. Կաթողիկոսն հրաման գրեր է Կարսի առաջնորդին, որ՝ առանց տեղական իշխանութեանց, կամ լաւ ևս է ըսել, առանց Ֆրանքինի զօրավարին արգելքին անսալու՝ վերստին դպրոցները բանայ: Հետևաբար, յիշեալ դպրոցք կը բացուին, բայց երկար չաևեր: Ոստիկանութիւնը վրայ կուգայ և հրաման կընէ որ գոցուին: Վարժապետք ոստիկանութեան հրամանին չեն անսար և դէմ կը կենան: Ոստիկանութիւնն առանց բռնութիւն բանեցընելու կը քաշուի կերթայ: Քիչ մը ետքը Ֆրանքինի զօրավարն՝ որ Միքայէլ մեծ դուքսին հետ Կարսի շրջակայներն ուղևորութեան գնացած էր, քաղաք կը վերադառնայ, և Հայոց դպրոցներուն նորէն բացուիլը լսելով կը զայրանայ. հրաման կընէ որ Կարսի Հայոց եկեղեցական իշխանութիւններէն ալ որ կայ իրեն բերուին, որովհետև առաջնորդը բացակայ էր. երբ սոնք կը ներկայանան, սաստիկ հրաման կընէ որ դպրոցները գոցեն, և ձայնը բարձրացնելով կըսէ որ «Եթէ չպիտի գոցէք, դուք ալ կորսուեցէք ձեր դպրոցներն ալ:» Ասոր վրայ Կարսի Հայոց դպրոցները նորէն

կը դոցուէին ։ Բայց Ռուսիոյ Հասարակային կրթութեան պաշտօնատար մը հոս գալով գործը կը քննէ, և քանի մ'օր յետոյ Հայոց «դպրոցաց և եկեղեցեաց» բացուելուն համար բարձրագոյն հրաման կու գայ, և Թրանսքինի զօրավարը կերպով մը պաշտօնանկ կը լինի․ որովհետև «քանի մը ամիս հրաժեշտիւ Գերմանիա երթալու հրաման» կ'առնայ ։ Բառ սբում Կարսի մէջ եկեղեցի գոցուած չէր, կարծեմք որ բացուած եկեղեցին Անիի եկեղեցին էր, որ՝ ինչպէս յայտնի է՝ այդ մըեւանդ զօրավարին քմահաճութեամբը գոցուած և այժմ՝ ըստ Թուրքական առածին, իր թքածն իրեն լզել տրուած է ի մեծ խայտառակութիւն։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՆԱՄԱԿ Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԷ

(Շարունակութիւն տես Թիւ 2467)

Ես վերը յիշեցի մի թերթև կերգիւ որ Անգլիայի բարոյական պաշտպանութիւնը շատ ձեռնտու է մեզ՝ Հայերիս և Ցաճկիներին ։ Մի երկու խօսք ։ Մեզ համար շատ ձեռնտու է Անգլիայի ազդեցութիւնը․ մենք յարգում ու պատւում ենք Անգլիան, ուրեմն և սիրում, թէև մեր հասարակաց կարծեաց ներկայացուցիչներից ոմանք «կեղծ քաղաքականութիւնից» մի մի անգամ հակառակն են պնդում։ Մենք գիտենք որ Անգլիան ինքնավարութեան դասատու է եղել ամբողջ մարդկութեան համար․ մենք գիտենք որ Անգլիան ամեն տեսակ ազատութեան հայրենիքն է․ մենք գիտենք որ Անգլիան հասարակական կարծիքով է կառավարվում, իսկ դա միշտ արդար է և մարդասէր ։ Մենք գիտենք և Անգլիացու հաստատ բընաւորութիւնը, որ նորա այո՛ն, այո՛ է, և ոչն ո՛չ ։ Ուրեմն, մենք Հայերս պիտի ուրախանայինք և արդարև ուրախացանք, որ մեր հայրենիքում մեղ պիտի պաշտպանէ Անգլիան, հետևաբար մեր վարժապետը պիտի լինի՝ մասւորապէս, բարոյապէս և նիւթապէս ։ Անգլիան շատ բաւական պիտի լինի՝ եթէ Ցաճկաստան բարւոքէ իւր նահանգների դրութիւնը, (մինչև անգամ Թադուհեայ վերջին ճառը) համաձայն ժողովրդոց ցանկութեանը կազմելով և Ասիայում մի քանի «Արևելեան-Ռումելիա»։ Հայաստանում ոչինչ նշոյլ չը կայ քաղաքակրթութեան․ ոչ ճանապարհներ, ոչ արդիւնագործութիւն, ոչ խիտ ազգաբնակութիւն ․ ․ ․ ․ ․ ․ ։ Արդեօ՞ք, եթէ այս բոլորը էղել էր, եթէ վայրենի լեռնաբնակ ազգերը խաղաղ քաղաքակիրթ աշխատութեանց նուիրէին իրանց, որը անպատճառ պիտի անէ ինքնօրինական Հայաստանը, Սուլթան եւ․ արդեօ՞ք այն ժամանակ ևս Օսմանեան գանձարանը իւր ամենօրեայ ծախսերը ծածկելու համար պիտի այդքան նեղութիւն կրէր ։ Մենք այս տողերը գրելիս միայն Ցաճկի շահերը չունինք մեր առաջքը․ նոյն իսկ Հայոց ազգի շահերը ևս ունենք աչքի առաջ, և քանի որ մեր շահերը և Ցաճկի շահերը պատմութիւնը կապումէ իրար հետ, մենք պիտի գտնենք այդ միակ միջոցը մեր երկուսիս բաղդաւոր ապագան ։ Թող բոլոր Հայ ազգը միաբերան կրկնէ «կեցցէ Սուլթանը, կեցցէ Ցաճկաստանը, և դորան աւելին կեցցէ և Հայաստանը»։ Դա բարեկամութեան և սերտ բարեկամութեան նշան կլինի Հայ և Ցաճիկ ազգերի մէջ ։ Թող հասկանայ Ցաճիկը որ իւր երկրից դուրս և իւր հաւատարիմ հպատակներից դատ ոչ մի անկեղծ բարեկամ չէ կարող ունենալ և այդ ազգը պէտք է լինի Հայոց ազգը ։ «Երկիրն» է որ կապում է ազգերին բարեկամական կապերով։

——

Իմ գրածս կատար կը լինէր, եթէ ես դրամի միայն մի երեսը նկարագրէի ։

Ենթադրենք որ Օսմանեան կառավարութիւնը չը ցանկանայ այդ ինքնավարութիւնը Հայոց ազգին շընորհելու, չը հասկանայ ատածներիս օգուտները և թողլ այդ բարբարոս ցեղերին՝ Քրդերին և Չէրքէզներին՝ որք իւրեանց այժմեան անկիրթ դրութեամբ ամենավնասակար տարրեր են Ցաճկաստանի համար, այն ժամանակը ի՞նչ կանեն Հայերը ։

Թէպէտ վերը ես ասացի, որ Հայերը ոչինչ բարեկամ չունին, և ոչինչ չեն սպասում ոչ մի ազգից և պետութիւնից, բայց թող գիտենայ Ցաճկի կառավարութիւնը և նորա նախարարները, որ Հայերը բոլորովին զուրկ չեն պաշտպանութիւնից ։ Հայ ազգի պաշտպանը «գրիչն է և արդարութիւնը։» Ինչպէս մինչև այժմ, այսուհետև աւելի ևս կը դիմեն ամեն երկրի Հայերը դէպ 'ի լուսաւորեալ Եւրոպային և ամեն մի յանցաւոր և բարբարոս վարմունքի մասին, որ կը կատարուի Հայաստանում խաղաղ Հայ մարդոց գլխին թէ՛ փաշայից, թէ Քրդից ու Չէրքէզից․ ամբողջ Եւրոպայի մամուլը կյաւ կը թափէ Ցաճկաստանի գլխին և նորա ներքին գործերի մէջ կը խառնուեն Եւրոպայի մարդասէր պետութիւնները, ոպէս զի խլեն այդ անմեղ զոհը —Հային— Ցաճկի ձեռքից ։ Օսմանեա՛նք, գիտէ՞ք, ինչո՞ւ Եւրոպան և նորա մամուլը մեր բարեկամն է․ որովհետև Հայ ազգը ընթանում է այն ճանապարհով, ինչ ճանապարհով որ Եւրոպան է գընացել ։ Հայը սիրումէ և ձգտումէ գիտութիւն, արհեստ, լուսաւորութիւն, արդիւնագործութիւն ձեռք բերել իւր խաղաղ և անխոնջ աշխատանքով ։ Ահա՛ սորա համար է սիրում Եւրոպան Հայերին ։

Վերջացնելով մեր խօսքը՝ մենք այսքանս կասենք, որ Հայերը հասնելու են բաղդաւոր դրութեան, որին որ մենք ցանկանում ենք ։ Տեսնենք թէ ի՛նչ ճանապարհով կը լինի․ ապագան այդ ցոյց կը տայ ։

Ռուսաստանցի

——

․ ․ ․ Խմբագրապետ Տէր,

Ս․ Ներսիսեան վանուց համանուն վարժարանը գրեթէ մի ամէ ի վեր բացուած, դասախօսութիւնք սկըսուած և սակայն բացման հանդէսն ինչ ինչ պատճառներով յետաձգուած լինելով, վերջապէս նախընթաց կիւրակէ․ հոկտ․ 14ին խիստ շքեղ և փառաւոր կերպիւ կատարեցաւ նոյն Ս․ վանուց մէջ ի ներկայութեան 800ի մօտ յառաջդիմասէր ազգայնոց, որք թէ գիւղերէն և թէ քաղաքէն փութացած էին պատուել զայն ։

Ուստի անհրաժեշտ պարտ մը կատարած ըլլալու համար կուգամք պատուական լրագրոյդ միջոցաւ մեր խորին շնորհակալութիւնը մատուցանել ամեն անոնց, որք ոչ միայն իրենց ներկայութեամբ հանդէսը շըքեղեցին, այլ նաև առատ նուիրատուութեամբ 60—65 ոսկւոյ մօտ գումար մը հայթայթեցին գիշերօթիկ վարժարանին, որ անշարժ կալուած կամ մի այլ եկամուտ չունենալով, միմիայն ազգայնոց ձեռնտուութեամբը կը կարօտի բարւոք կառավարուելու համար ։

Եւ որովհետև Ազգ․ վարժարանաց յառաջդիմութեան նպաստող ամեն կարգի անձինք արժանի են ըստ իւր շնորհակալեաց, ոչ նուազ նըւիրական պարտք կը համարիմք անհուն շնորհակալիք յայտնել նաև այն ուսումնասէր և բարերար անձանց, որք հաճեցան աղքատիկ և որբ աշակերտաց պաշտպան դըռնել, և զոր պատշաճ կը դատեմք աստանօր յանուանէ յիշատակել։

Վսեմ․ Բաղտալ պէյ փոխ-Մութէսարրըֆ մէկ պաշտպան

Վսեմ․ Մէհմէտ պէյ Նախագահ Պէլէտիյէի՝ մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Վէլի պէյ 3 քառ․ ցորեան 6 սակի արժողութեամբ․

Մեծ․ Ճիվան էֆ․ Դանիէլեան երկու պաշտպան․

Մեծ․ Մ․ Համբարձում էֆ․ Լէփեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Ոսկան էֆ․ Փափազեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Յովհաննէս էֆ․ Աշրդեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Սարգիս էֆ․ Գասպարեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Նշան էֆ․ Հովկոզեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Գալուստ էֆ․ Փափազեան մէկ պաշտպան․

Մեծ․ Մելքոն էֆ․ Սիւրմէնեան մէկ պաշտպան․

Քաղաքիս հիւսն Հայազգի արհեստաւորք մէկ պաշտպան․

Այլին և հազար այլքն ևս, որք վաղ իսկ զգացած ու ճանչցած են զկարևորութիւն ուսման, որոյ քաղցրաբոյր վարդենիներէն անշուշտ ապագային զեղաշուք պտուղներ պիտի հնձուին՝ իրենց ի վարձ այն անհամեմատ բարեաց, զոր յօժարեցան առնել Ազգ․ որբ և չքաւոր մանկտւոյն ։

Երկինք օրհնէ՛ սոյն ուսումնասիրական այս մեծ գործը ։

1879 հոկտ․ 20 Մնամ ազօթարար
յԵրզնկա Պաշտօնեայ
յԱռաջ․ Հայոց Հայաստան․ եկեղեցւոյ
Հմայեակ Վ․ Գիւմուշեան

——

Քար-Բերդ 1879 հոկ․ 22

․ ․ ․ Խմբագրապետ Տէր,

Հետևեալն հրատարակութիւնը կը խնդրեմ խոնարհաբար ։

1․ Ոչ սակաւ ուրախութիւն պատճառեց զգայուն սրտերու Տէրսիմի Բ․ քըննիչ Վսեմ․ Կիրակոս էֆ․ Գաղանճեանի, Կայսերական կառավարութեան կողմէն երրորդ կարգի պատուանշան տրուիլը, ի վարձատրութիւն և ի քաջալերութիւն թէ՛ ասոր և թէ՛ 'ի Զարանձանս և շըրջակայներն իւր պաշտօնավարութեան միջոցին հաւատարիմ և գործունեայ գըտնուելուն, Կը շնորհաւորենք իւր բարձր աստիճանը և կը բարեմաղթենք որ իւր հմուտ և փորձառութեամբն և ընտիր ընտիր բարեմասնութիւններովն ևս առաւել բարձր պաշտօններու և աստիճաններու արժանանայ ․ Մեծ․ Տէր, Նորին վսեմութեան ասոր բաժնուիլն մեծ տրտմութիւն և ցաւ պատճառեց համայն Քար-Բերդցւոց, զի նորա ներկայութիւնը տեղւոյս համար օրհնութիւն եղաւ ։ Ընկերութիւններն իր բարոյական և նիւթական քաջալերութիւններով մեծ յառաջադիմութեան քայլեր առին, մանաւանդ Սմբատեանն ու Արարատեանը։ Նա իր բարձր պաշտօնին կոչման համաձայն կընթանար, Օգոստ․ Սուլթանի կամաց և գեղեցիկ տրամադրութեանց գործադրիչ, ազգին և հայրենեաց բարւոքման և յառաջդիմութեան վերջին աստիճան ցանկացողներէն մին լինելով ամենուն սիրոյն և համակրանաց արժանացած էր ։ Մեծ բարերարութիւն պիտի լինէր մեզ, եթէ Նորին վսեմութիւնը արժանաւոր պաշտօնով մը կրկին կողմերս դրկուէր ։

2․ Լրագիրք և բարեկամական նամակք աւետեցին մեզ Վսեմ․ տէր Մկրտիչ Սանասարեանի բարի և ազգօգուտ նպատակի մը ձեռնարկութիւնը, որ է Քար-Բերդի ընդարձակ դաշտին մէջ բարձր վարժարանի մը հիմնադրութիւնը և այն ձեռնարկին գործադրիչ և տեսուչ Մեծ․ Պօղոս էֆ․ Թիւքեանի՝ իմ նախկին և սիրելի բարեկամիս քիչ օրէն այս կողմերս դրկուելուն բերկրաւէտ լուրը ։ Տար երկինք յաջողութիւն այդ մեծ ձեռնարկին կատարման, որուն անհամբեր կըսպասէ ազգային դասուս ։ Արդարև անհուն գոհութիւն և անմոռանալի յիշատակ լինելու արժանի է յիշեալ մեծ բարերարին այս ձեռնարկութիւն, որով պիտի փըրկուի Հայկազն մանկունք տգիտութեան թանձրամած խաւարին կապանքներէն ։

3․ Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հօր, Արարատեան և Դպրոցասիրաց Արևելեան արդիւնաշատ ընկերութեանց ուշադրութեանը կը յանձնենք Հայաշատ դաւառի մը ներկայ տարտամ, ցաւալի, անհոգի, վանքերուն գրեթէ կիսաւեր, առանց վարժարանի և վարժապետի բազմաթիւ գիւղերուն վիճակն, և անմիջական դարմանը կը խնդրենք ։ Հարստահարութիւնք, աւազակութիւնք ամկուին կը շարունակուին ։ Կեավար, քեաֆիր, խընզիր բառերն մանաւանդ Քրդին չրթանց վրայէն դեռ անհետացած չեն ։ Բոլոր գիւղերք կարծես թէ պաշտօնապետներն հանգիստ օրերու համար պահած են ։ Տեղւոյս Ռուսական և Պարսկական փոխհիւպատոս Վսեմ․ Գրիգոր պէյ Վարդանեանի ընտանիքն և այլ երկելի վաճառականք Կարինէն տեղս գալու համար երբ կը ճանապարհորդեն, Կարինէն երեք ժամ գրեթէ հեռի Գարա-Գոյա ըսուած տեղն կը կողոպտուին և կը զանակոծուին 10-12 արիւնարբու սպառազինեալ Չէրքէզներէ ։ Զմկածագ վարանեալ և յուսահատ վիճակի մ'ենթակայ եղած է սարսափահար՝ անիծեալ Քրդէն ։ Անցեալներն յիշեալ քաղաքի գիւղերէն Մամսայ գալով Քուրդք կը մեղադրեն գիւղացիս ըսելով․ «Դուք շատ ապերախտ մարդիկներ էք, զմեզ ալ չէք հարցներ, չէք բնաներ, այդպէ՞ս արժան է վարել ձեր տէրերուն և աղաներուն հետ ։ Ուրեմն դուք պարտիք ի պատիժ ձեր ապերախտութեան և «տիրադրժութեան» ձեր քէսիմներուն կրկինը վճարել »։ Լաւ մի գիւղացիներն կողոպտելէ և հարուածելէ զկնի կը վերադառնան յաղթանակաւ և ուրախութեամբ իրենց որջեր ։

4․ Բնիկ Տիգրանակերտցի Մեծ․ Պ․ Վարդան-Անտօն Գըլճեան որ ի Կ․ Պոլիս Պէրպէրեան համբաւաւոր վարժարանը ուսումնաւարտութեամբ կերթար, Սմբատեան ընկերութեան թէ՛ ժողովներուն և թէ՛ կիրակնօրեայ հանդէսներուն ներկայ գտնուելով յանձնախ գոհ և ուրախ եղաւ, և ի նշան իւր ուրախութեան և ի քաջալերութեան ընկերութեանս երկու Օսմ․ ոսկի բաժին դրուելով հինգ հատոր Հին և Նոր ազգաց պատմութիւն ընծայեց վարժարանիս Թանգարանին 'ի յիշատակ ։ Ի դիմաց ընկերութեան խորին շնորհակալութիւն կը մատուցանեմք յիշեալ ազնիւ պարոնին, և կը մաղթենք որ երկինք շնորհէն իրեն ուշ, կարողութիւն և հանճար ։

5․ Անցեալներն բաւական չէր իւր անխոհեմութեամբն Եփրատայ ամէհի ալեաց զոհ դնացող Գաւնկերցի Հայ քահանայի մը մահը, այս օրերս Մէքէրէի բնակուած հայ երիտասարդ Ջուրեան մի և չորս Թուրք ևս նոյնպէս գետահեղձ եղան ։ Աստուած իմ, մինչև ե՞րբ ․ ․ ․ վիճակ ․ ․ ։ Սահարան ծով դարձնելու յանդուգն գործին կը ձեռնարկուի, իսկ հոս տակաւին քիչ դումարով կամուրջ չի հիմնուիր Եփրատի վրայ, որ մեծ դիւրութիւն և շահ պիտի արտադրէ բնակչաց տեղւոյս ։

Կանխաւ մատուցանելով իմ շնորհակալեաց հաւատոյն առ Ձեզ

Մնամ ․ ․ ․
Պետրոս Ադամեան
Տնօ․ դասատ․ Սմբ․ վարժ․

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

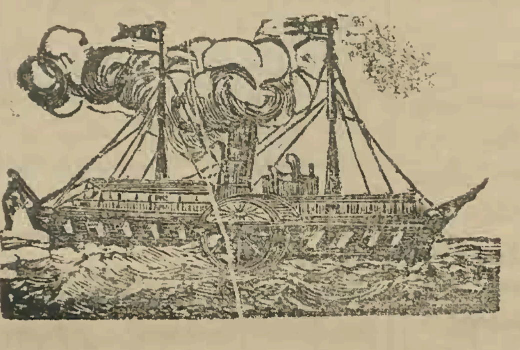

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթևեկած եզերք	Թիւ
2	Ենիքէօյ, Իստինիէ, Մեղար. Պէյլէր. Թար. Եէնիք. Սթէն. Եմիրկ. Գոյան. Բ. Հիսար, Պէպէք: Արնաւուտ գիւղի չոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի (Նոյեմբեր 15էն մէկ քառորդ եւքը)	33
2 45	Ենիքէօյ. Մեղար. Պէյլէր. Թար. Եէնիք. Եմիր. Բ Հիսար Պէպէք (նոյ 15էն քառորդ մը եւքը)	34
3 15	Բ Ա. Գավագէն Ենիքէօյ. Մեղ. Պէյլէր. Թար, Եէնիք. Սթէն. Եմիրկ. Գոյան. Բ Հիսար, Պէպէք: (Նոյ. 15էն քառորդ մը եւքը)	18
4 15	Ա. Բ. Գավագ Ենիքէօյ. Մեղարը. Պէյլէր. Թարապիա, Եէնիք. Սթէն. Եմիրկ. Գոյան. Բ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտ. Օրթագ. Պէշիկթ: (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	32
4 15	Ենիքէօյ Մեղարը. Պէյլէր. Թարապիա, Եէնիք. Եմիրկ. Բ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտ. Գուրուչ. Օրթագ Պէշիկթ.	21
7	Ենիքէօյ Պէյլէր. Թար. Պէյգօզ. Եէնիք. Եմիրկ. Գանլըճա Բ Ա Հիսար, Գանտիլլի. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկունճ. Պէշիկ. Իւսկիւտար:	5
8	Ա. և Բ. Գավագ Ենիքէօյ. Մեղ. Պէյլէր. Թար. Պէյգօզ. Եէնիք. Եմիրկ. Գոյան. Բ. Հիսար, Պէպէք. Արնվ. Գուր. Օրթագ. Պէշիկ:	34
10	Մեղարպուրնուէն Պէյլէր. Թարապիա, Ենիքէօյ Եմիրկէն, Բ. Հիսար, Արնաւ. Օրթագէօյ Պէշիկթաշ:	22
	Արնավուտ քէօյէն	
2 15	Արնավ, Գուր, Օրթագ, Պէշիկ: (Նոյ 15էն մէկ քառորդ եւքը)	19
2 45	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիկ. Գապաթ: (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	25
3 15	Պէպէք. Արնավ, Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիկ, Գապաթ. (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	22
4	Արնավ. Գուր. Օրթագ. Պէշիկ. (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	19
4 45	Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիկ. Գապաթաշ: (Նոյ. 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	
10 45	Գուրուչ. Իւսկիւտար կամուրջ:	25
	Ասիական եզերք	
2	Պէյգօզ, Բաշամ. Բ. Փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզկ. (Նոյ 15էն մէկ քառորդ եւքը)	21
2 15	Արնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապ:	5
2 45	Պէյլէր. Թար. Պէյգօզ, Բաշ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. (Ուրբ. օրերը 3 ը քառորդ անցած) (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը)	17
3 45	Պէյլէրգա. Թար. Պէյգօզ, Բաշամ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Գապաթաշ: (Նոյ 15 էն մէկ քառորդ եւքը) (ուրբաթ օրերէն ի զատ)	28
8 45	Պէյլէրգա. Պէյգօզ, Բաշամ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Իւսկ. (Ուրբաթ օրերը Բէֆաթ փաշա մահալլէսի):	19

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթևեկած եզերք	Թիւ
3 30	Գապ. Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Եմիրկէն, Ենիք. Պէյգօզ Թարապ. Պէյլէր. Ենիքէօյ:	5
4	Պէշիկ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Եմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյլէր. Ենիքէօյ	21
5 15	Գապ, Պէշիկ. Օրթագ. Արնվ. Պէպէք Բ. Հիսար, Գոյան. Եմիրկ. Ենիք. Պէյգօզ, Թար. Պէյլէր. Մեղր. Ենիքէօյ. Գավագ:	34
6 15	Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթագ. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար, Գոյան. Ենիք. Թար. Պէյլէր.	19
8	Պէշիկ. Օրթագ. Արնավ, Պէպէք, Բ. Հիսար, Եմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրգա. Մեղարպուրնու:	22
9 30	Պէշիկ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար, Եմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլէր. Մեղր. Ենիքէօյ (ուրբաթ օրերէն ի զատ)	17
10 15	Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Գոյան, Եմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրգա. Մեղարպ. Ենիքէօյ: (ուրբաթ օրերը ժամը 10 ին)	32
10 40	Պէշիկ, Օրթագ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Եմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէյլէրգա. Մեղարպ. Ենիքէօյ	18
11 15	Բ. Հիսար, Գոյան. Եմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարպ. Պէյլէր. Մեղար. Ենիքէօյ: (Հարաւային օդերուն Սթէնիա չհանդիպիր)	34
	Արնավուտ քէօյ	
4 15	Ուղղակի Արնավուտքէօյ:	22
10 15	Գապ. Պէշիկ. Օրթագ. Գուր. (ուրբաթ օրերը ժամը 10ին)	25
11 15	Գապա, Պէշիկ, Օրթագ, Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք	19
11 35	Պէշիկթաշ, Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ:	25
12	Պէշիկթաշ, Օրթագ. Գուրուչ. Արնավուտ. Պէպէք:	22
	Ասիական եզերք	
3 20	Իւսկ. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. (Նոյ. 15 էն ժամը 3 30ին պիտի ելլայ)	19
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշամ. Պէյգօզ, Մեղարպ. Բ. և Ա. Գավագ:	33
10 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս, Գանլ. Չուպուգ, Բաշ. Պէյգօզ, Թրպ, Պէյլէր:	28
11 15	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշամ. Պէյգօզ:	21
11 30	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	5
4	(Ուրբաթ օրերը չոգենաւ մը կամուրջէն ելլալով Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր, Չէնկէլ, Վանիք, Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ Փ. մահ, Բաշամ. ու Պէյգօզ ժամը 5 30ին Պէյգօզէն նոյն նաւամատոյցները հանդիպելով կամուրջ պիտի իջնայ)	

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՇԱԿ

ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԷ

Հանդերձ գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք:

Աշխատասիրեաց Ա. Պէզէքճեան

Ազգային ամենէն նշանաւոր հեղինակաց գործերէն քաղելով պատրաստուած է այն հաւաքածոյքն, որ բաց ի զանազան կարևոր տեղեկութիւններէ՝ կը պարունակէ նաև Հայ բանաստեղծներու կենսագրութիւնք, որոցմէ ոմանք շատերու անծանօթ են:

Այսպիսի հաւաքածոյ մը կըրնան կարդալ ամեն կարգի անձինք, նա մանաւանդ վարժարանաց բարձրագոյն կարգի աշակերտք, որոց շատ անգամ անօգուտ գրեանք կը տրուին ընթերցուելու:

Այս գիրքը մեծ դիւրութիւն պիտի ընծայէ դասատուաց, որք Հայերէն լեզուի դասախօսութիւն կ'ընեն դպրոցներու մէջ, մանաւանդ Հայ երիտասարդներու և ընտանեաց համար ընթերցանութեան մէկ հատիկ գիրք մը է:

Կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատուն. կը ծախուի նաև ամէն գրավաճառաց և Ջրավաճառ Պօղոս ազայի խանութը, և Բերա Պ. Վուայսի գրատունը. գինն է 10 ղուրուշ արծաթ: Շատ առնողին զեղչ կըլլայ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. ՏԷՐ Ղ.ԵՒՈՆԴԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Այբբենարանէ սկզբնական ընթերցարան մանուկներու համար.

Ա. ՏԱՐԻ

(Եօթներորդ տպագրութենէն արտատպուած)

1879

Մայրենի լեզուի առաջին մասը, որ Պոլսոյ աշխարհաբարի վերածուելով հրատարակուած է այսօր, արդէն Ռուսահայոց դպրոցներու համար մինչև եօթներորդ տպագրութեան հասած է: Ընտիր գործ մ'է չորս տարուան ընթացքի բաժնուած, որք հետզհետէ պիտի հրատարակուին, և մեծապէս կրնայ օգտակար լինիլ ազգային վարժարանաց:

Կեդրոնատեղին է Արարատեան ընկերութեան գրասենեակը, Ղալաթիա Կէօչէ օղլու խան, թիւ 13: Կը գտնուի նաև Հայ գրավաճառաց քով: Գին 3 դահեկան արծաթ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

ՃՕՐՃ ԲՐԱՅՍԻ

(George Price)

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԱՇԷՆ

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ

(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Արկղամուրէ և Բանալիներու աշխարհահռչակ Գըլըվլանտ գործարան

40 տարիէ աւելի հաստատուած.

NEC PLUS ULTRA

Անյաղթելի

ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

Գործարանադրոշմ

Կրակի և վառօդի դիմացող
Գողի անմատչելի
Խարտոցի, ծակոց և պատառող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով:

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինողն ու մատակարարը:
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխերու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ:

Այն գործարանին համբաւը աշխարհածանօթ է: Մինչև ցայսօր եղածներուն վըրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած:

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, որդոյ հասարակութեան դատողութեան թողլով:

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերային հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս: Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ:

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօյթին (Coates) գործարանէն ելած էր. այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թղթերն ամենքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վառօդ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ անցի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ:

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բոլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ. Նա մանաւանդ վառօդը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ:

Ռիօ տը Ժանէյրօ — Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 — (Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻԻԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլըվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստ խան թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառապահ Աստ խան թիւ 1: